

ע"פ 3615/18 - המערער: פלוני, עו"ד אלעד רט נגד מדינת ישראל, עו"ד עדי שגב, עו"ד כנרת מור

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 3615/18

לפני: כבוד השופט ע' פוגלמן

כבוד השופטת ד' ברק-ארז

כבוד השופט מ' מזוז

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו מיום 26.03.2018 בתפ"ח 34084-02-16 שניתן על ידי
כבוד השופטים ש' דותן, מ' לוי ו-י' לוי

תאריך הישיבה: ו' בכסלו התש"ף (4.12.2019)

בשם המערער: עו"ד אלעד רט

בשם המשיבה: עו"ד עדי שגב, עו"ד כנרת מור

פסק-דין

השופטת ד' ברק-ארז:

1. האם בדין הורשע המערער בביצוע עבירות מין חמורות בבתו? באופן יותר ספציפי, האם ניתן היה לסמוך לצורך כך על עדותה, בהתחשב במצבה הנפשי הקשה, כמו גם על התימוכין לה שנמצאו בעיקרו של דבר בעדות אחותה, שבעת קרות האירועים הייתה קטינה רכה בשנים? לבסוף, ומכל מקום, האם העונש שהושת על המערער הוא הולם בנסיבות העניין? שאלות אלה עמדו במרכז הערעור שבפנינו.

רקע עובדתי כללי

2. מקורו של ההליך דן בכתב אישום שייחס למערער ביצוע עבירות כלפי שלושה מחמשת ילדיו בעת שהיו קטינים - עבירות מין כלפי אחת מבנותיו ועבירות אלימות כלפי אח ואחות צעירים ממנה. במועדים הרלוונטיים לאירועים הנטענים התגורר המערער בנפרד מן הילדים ואמם. שלושת הילדים נהגו להיפגש עם אביהם מחוץ לביתם, בין השאר בדירת אמו של המערער (להלן: דירת הסבתא או הדירה).

3. הפרשה נחשפה בחודש יוני 2015 בעת ש-ט' (להלן: המתלוננת), ילידת שנת 2000, אושפזה במרכז לבריאות הנפש אברבנאל (להלן: בית החולים או אברבנאל). כחודש לאחר שהגיעה לאברבנאל המתלוננת סיפרה על פגיעה בה מצד המערער. תחילה, כפי שיוסבר להלן, היא חשפה אירוע אחד שבמרכזו עמד מעשה מגונה, ובהמשך, בעת ששבה לחופשה מבית החולים, היא שיתפה את בני משפחתה כי עוד שנים קודם לכן ביצע בה המערער מעשים מיניים, וביקשה מאחותה ח' שתספר את הידוע לה על כך. בשלב זה נפתחה נגד המערער חקירת משטרה אשר הובילה בסופו של דבר למעצרו ולהגשת כתב אישום נגדו.

4. עוד יצוין, כי המתלוננת חשפה לראשונה את הדברים בפני נ', מאושפזת נוספת בבית החולים שהתלוננה אף היא על פגיעה מינית מצד אביה (אך בהמשך הודתה שהייתה זו תלונת שווא). חלק גדול מן הטענות והמחלוקות לאורך ההליך נגעו למצבה הנפשי של המתלוננת, לאופי ההדרגתי של חשיפת המעשים על-ידיה, ולאפשרות ש-נ' ותלונתה השפיעו על המתלוננת.

כתב האישום

5. ביום 16.2.2016 הוגש לבית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו כתב אישום נגד המערער שכלל שני אישומים (תפ"ח 34084-02-16). האישום הראשון ייחס למערער שורה של עבירות מין שאותן ביצע לפי הנטען בבתו, המתלוננת: אינוס על-ידי בן משפחה לפי סעיף 351(א) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) בנסיבות סעיף 345(א)(3) לחוק העונשין (ריבוי מקרים); מעשה סדום על-ידי בן משפחה לפי סעיף 351(א) בנסיבות סעיפים 347(ב) ו-345(א)(3) לחוק העונשין; מעשים מגונים על-ידי בן משפחה לפי סעיף 351(ג)(1) בנסיבות סעיפים 348(א) ו-345(א) לחוק העונשין (ריבוי מקרים), איומים לפי סעיף 192 לחוק העונשין (ריבוי מקרים); תקיפת קטין בנסיבות

עמוד 2

מחמירות לפי סעיף 382(ב) לחוק העונשין (ריבוי מקרים); וכן הדחה בחקירה לפי סעיף 245(ב) לחוק העונשין. האישום השני ייחס למערער תקיפת קטין בנסיבות מחמירות לפי סעיף 382(ב) לחוק העונשין (ריבוי מקרים) שבוצעו כלפי המתלוננת ושניים מאחיה - ח', ילידת שנת 2001, ו-ש', ילידת שנת 2003, שהיו באותה עת קטינים (להלן: הקטינים). האירועים שעליהם נסב כתב האישום התרחשו בעיקר בין השנים 2006-2009, עת חיו המערער ואמם של הקטינים בנפרד, והקטינים התגוררו דרך קבע בבית האם.

6. על-פי עובדות האישום הראשון, במהלך התקופה הרלוונטית ובעת שהמתלוננת שהתה עם המערער בדירת הסבתא, אמו, הוא נהג לבצע בה מעשים מגונים - השכיב אותה על המיטה כשהוא ערום, הפשיטה מבגדיה, נגע בה ונישק את גופה, ובהמשך אף לקח את ידיה בכוח והניחן על איבר מינו. על-פי הנטען, בחמש הזדמנויות שונות המערער גם משך בשערותיה של המתלוננת, הפשיט אותה בכוח מבגדיה והחדיר את איבר מינו לאיבר מינה כשהוא סותם את פיה באמצעות ידו, ומכה אותה בפניה, בראשה ובגבה. בהזדמנות נוספת, כך נטען, המערער ביצע במתלוננת מעשה סדום בכך שהחדיר את איבר מינו לפי הטבעת שלה, אף זאת תוך שהוא סותם את פיה בידו. על-פי המתואר, בעת שביצע את אחד ממעשי האינוס האמורים לעיל, שמעה ח' את קול בכיה של המתלוננת, נכנסה לחדר השינה והבחינה במערער כשהוא שכוב על המתלוננת וידו מכסה את פיה. ח' ברחא אל חדר האמבטיה, ובהמשך אותו יום איים המערער עליה ועל המתלוננת כי יפגע בבני משפחתן אם יספרו על מעשיו. על-פי האמור בכתב האישום, במספר הזדמנויות נוספות המערער איים על המתלוננת כי אם תספר על המעשים הוא ידקור אותה ויפגע בבני משפחתה.

7. האישום הראשון מייחס למערער גם ביצוע של מעשים מגונים במתלוננת בשלב מאוחר יותר, באירוע שהתרחש, לפי הנטען, בחודש מרץ 2015 ושבגדרו הוא נגע בה, בין היתר בחזה, מתחת לבגדיה ובחלק התחתון של גופה, בעת שפגש בה בחדר המדרגות ברחבת הבניין שבו התגוררה עם אמה (להלן: אירוע חדר המדרגות). אירוע זה היה הראשון שעליו סיפרה המתלוננת בעת ששהתה בבית החולים, ולפי האמור בכתב האישום, בערב שבו הוא התרחש ביצעה המתלוננת חתכים בגופה באמצעות סכין גילוח. למעשה, על-פי הנטען, עקב מעשיו של המערער אושפזה המתלוננת מספר פעמים בבתי חולים פסיכיאטריים בגין פגיעות עצמיות מרובות ואף ניסיונות אובדניים, לרבות בעת הגשתו של כתב האישום.

8. האישום השני מתאר את מעשי האלימות שביצע המערער כלפי הקטינים בעת ששהו בדירת הסבתא. על-פי הנטען, במספר הזדמנויות תקף המערער את הקטינים והיכה אותם בפניהם ובגופם, ובאחת הפעמים המתוארות אף עשה זאת באמצעות חגורה.

ההליך בבית המשפט המחוזי: תמצית הראיות בתיק וסלע המחלוקת בין הצדדים

9. ביום 5.4.2016 כפר המערער בכל המיוחס לו בכתב האישום. עם זאת, בסיכומים שהגיש בסופו של הליך ההוכחות, הוא הסכים להרשעתו במיוחס לו במסגרת האישום השני. בהתאם לכך, המחלוקת בין הצדדים הצטמצמה לעבירות המין שיוחסו למערער, אך אף במתכונת זו הייתה כמובן נרחבת ביותר. הדיון בבית המשפט המחוזי התמקד בעיקרו בבחינת מהימנות גרסתה של המתלוננת, בשים לב לקשיים הנפשיים שמהם היא סובלת ולקושי שמעוררת עדותה של ח' שטענה כי ראתה במו עיניה חלק מן האירועים, אך הייתה צעירה מאוד בעת התרחשותם והעידה עליהם ממרחק הזמן. ההגנה טענה בקשר לעדות זו כי היא מבוססת על "זיכרון כוזב". לצורך בירור השאלות האמורות העידו במהלך המשפט עדים רבים, ובהם המתלוננת עצמה ו-ח', וכן הוגשו מסמכים שונים וחוות דעת רפואיות. לצורך המשך

הדיון יוצגו גרסאותיהם של המתלוננת והמערער, וכן עיקר הראיות שעמדו בבסיס הרשעתו של המערער בבית המשפט המחוזי, ככל שאלה נחוצים להכרעה במחלוקת הניצבת בגדרו של ערעור זה.

הראיות מטעם המדינה

10. הודעותיה של המתלוננת במשטרה - המתלוננת העידה בעצמה במסגרת ההליך שהתקיים בבית המשפט המחוזי, כפי שעוד יורחב להלן, וכן הוגשו בו ההודעות שמסרה לחוקרת הילדים (אשר העידה אף היא במשפט). בית המשפט המחוזי הבהיר כי לא הסתמך על תוכן של הודעות אלה. עם זאת, מאחר שחלקים נרחבים מטיעונו של המערער, הן בבית המשפט המחוזי והן בערעור, מכוונים כלפיהן, ובאופן ספציפי כלפי פערים מסוימים בין ההודעות לבין עדות המתלוננת במשפט עצמו, תמציתן טובא להלן.

11. המתלוננת נחקרה במשטרה על-ידי חוקרת ילדים חמש פעמים. במהלך החקירה הראשונה, שנערכה ביום 9.8.2015 (מוצג ת/8), תיארה המתלוננת את אירוע חדר המדרגות. היא ציינה כי נפגשה עם המערער לאחר שביקשה ממנו כסף, כי הוא התנה את מסירתו בחיבוק מצידה, וכי משעשתה כן המערער ליטף את החזה שלה, נישק אותה בצווארה ואף נגע לה בישבן מעל הבגדים למרות שביקשה ממנו להפסיק. בשלב זה, המתלוננת ענתה בשלילה לשאלת חוקרת הילדים אם המערער "ניסה חלילה להכניס האצבעות או משהו" (שם, בעמ' 12).

12. במהלך החקירה השנייה, שהתקיימה ביום 13.1.2016 (מוצג ת/9), סיפרה המתלוננת על עבירות מין נוספות שהמערער ביצע בה, לטענתה בדירת הסבתא, שנים קודם להתרחשותו של אירוע חדר המדרגות. המתלוננת סיפרה כי כאשר הסבתא נעדרה מהבית, המערער נהג להכניס אותה לחדרה, להפשיט אותה מבגדיה ולהשכיב אותה על המיטה כשהוא שוכב עליה. המתלוננת ציינה כי "בהתחלה אני לא הבנתי מה הוא היה עושה [...] ואז שכבר [...] גדלתי וכבר הבנתי מה, אז ידעתי [...] הייתי גם נכנסת לאינטרנט [...] לראות כאילו אם איבר מין של גבר נכנס לאישה [...] תחשבי שעושים לך משהו ואת לא יודעת מה זה" (שם, בעמ' 14). יצוין כי בהמשך, במענה לשאלה שהופנתה אליה במהלך חקירתה הנגדית בבית המשפט, הכחישה המתלוננת את דבריה ביחס לאינטרנט ואמרה כי היא נגעלת מכך (פרוטוקול הדיון מיום 27.6.2016, בעמ' 140-142). בנוסף, סיפרה המתלוננת על מעשה הסדום: "היה פעם אחת, ששכבתי על הבטן [...] הוא סיבב אותי [...] והוא פשוט חדר [...] אבל לא הייתה חדירה ממש גדולה, הייתה חצי" (כך במקור. מוצג ת/9, בעמ' 15). המתלוננת אף השיבה לשאלת חוקרת הילדים כי החדירה הייתה לפי הטבעת (שם). במענה לשאלה האם המערער החדיר עוד משהו לאיבר מינה, לרבות אצבעות, צוין כי המתלוננת "מצקצקת בלשונה", וכן כי השיבה בשלילה לשאלה האם המערער "ניסה לעשות דברים נוספים? נגיד [...] מין אוראלי" [...] (שם, בעמ' 21). במענה לשאלה בדבר תדירותם של מעשי האינוס, ציינה המתלוננת תחילה כי איננה יודעת, אך בהמשך מסרה כי "אולי חמש פעמים" (שם, בעמ' 16). בכל הנוגע ל-ח' סיפרה המתלוננת כי היה מקרה אחד שהייתה עדה לו, וציינה כי ח' נכנסה לחדר "בדיוק מתי שהוא, היה מאחורה" (שם, בעמ' 16), וכן כי "איך שהיא נכנסה היא יצאה מהר" ואז "נכנסה לאמבטיה" (שם, בעמ' 17). כן ציינה המתלוננת כי ח' לא הייתה מודעת לכל מעשיו של המערער. במענה לשאלה מדוע בחקירתה הקודמת לא סיפרה על מעשי האינוס, השיבה המתלוננת "כי הוא בדיוק ממש איים עליי ואני פחדתי, אני עד עכשיו פוחדת שאם יקרה משהו הוא יזיק למשפחה שלי, אבל אני כבר לא יכולה לשמור את זה" (שם, בעמ' 19).

13. במהלך החקירה השלישית, שהתקיימה ביום 15.2.2016 (מוצג ת/10), חזרה המתלוננת על תיאורי החדירה וציינה כי "זה נכנס ממש קצת נראה לי כי הרגשתי שמהו כואב לי" (שם, בעמ' 13) וכי המערער "לא הצליח עד הסוף,

כי לא ירד לי דם או משהו. מה שהגעיל אותי זה שהוא היה ערום עליי" (שם, בעמ' 14). כן הוסיפה המתלוננת כי המערער נגע בה אף כאשר לי, אחיו של המערער (להלן: הדוד ל'), שהה עם ילדיו בחדר הסמוך.

14. החקירה הרביעית מיום 30.3.2016 (מוצג ת/11) והחקירה החמישית מיום 7.4.2016 (מוצג ת/12א) נסבו בין היתר על הקשר שבין המתלוננת לבין נ', שלה כזכור סיפרה המתלוננת אודות האירועים לראשונה, בעת ששהו יחד בבית החולים. במהלך החקירה הרביעית (כפי שתועדה בתמלול שנעשה בכתב יד וללא מספור של העמודים) אמרה המתלוננת כי נ' היא שדיווחה לצוות הרפואי בבית החולים על הדברים שבהם שיתפה אותה. המתלוננת ציינה כי לאחר ש-נ' הייתה במשטרה ואבא שלה נגע בה והיא התגאתה בזה, אני התחלתי לבכות וסיפרתי לה על אבא שלי והיא הלכה לספר לצוות על אבא שלי". בתגובה לטענת חוקרת הילדים כי נ' דיווחה שהמתלוננת בדתה את תלונתה, ציינה המתלוננת: "אני אמרתי לה? לא זה היה הפוך. בואנה הילדה הזאתי שקרנית" (שם, בעמ' 19). עוד ציינה המתלוננת כי כשרבה עם נ', היא אמרה לה: "לפחות אני לא משקרת על אבא שלי ומפלילה אותו סתם". במענה לשאלת חוקרת הילדים שלפיה "יכול להיות שבגלל שאבא שלך לא נתן לך כסף.. אמרת את הדברים שאמרת עליו?" המתלוננת השיבה "לא. ממש לא. מה היה יוצא לי מזה?" (שם, בעמ' 20).

15. עדותה של המתלוננת - המתלוננת הייתה כבת 16 שנים כשהעידה לראשונה בבית המשפט המחוזי על המעשים שביצע בה המערער בעת שגילה היה בין 7 ל-9. במהלך עדותה, המתלוננת תיארה את מעשיו של המערער והסבירה כי "זה התחיל כשישבתי על הספה, הוא [המערער - ד' ב' א'] התחיל פשוט לחבק אותי ולמשש אותי, ואז כאילו כשלא היה לי נעים אז הייתי זזה ואז הוא היה הולך לחדר וקורא לי, ואז הייתי אומרת לו מה? ואז הוא פשט סתם לי את הפה והתחיל להפשיט אותי. וכשאני אמרתי לו תפסיק והכול הוא פשוט הרביץ לי, הוא משך אותי בשערות, סתם לי את הפה, פשוט התחיל להתפשט [...] הוא היה מרביץ לי ואז הייתי מתפשטת [...]". (עמ' 15 לפרוטוקול הדיון מיום 16.6.2016). עוד ציינה המתלוננת כי "הוא הכניס לי חולצה לתוך הפה והחדיר את איבר המין שלו, וכשאני צעקתי אז הוא אומר לי אל תצעקי תפסיקי לצעוק, ותוך כדי הוא היה מרביץ לי, ואז הוא סובב אותי עוד פעם [...] ממש ראיתי אותו כולו עירום" (שם, בעמ' 17). המתלוננת אף ציינה כי לאחר ביצוע המעשים, המערער היה מעיף אותה מהחדר תוך שהוא מאיים עליה בצינו "אני אהרוג אותך [...] תיזהרי לספר למישהו, המשפחה שלך תיפגע אחר כך" (שם, בעמ' 18). במענה לשאלת בא-כוח המדינה כמה פעמים המערער ביצע בה מעשים מיניים, ענתה המתלוננת "מלא פעמים", ובהמשך חיידה כי היה זה "כל שבת" (שם, בעמ' 19).

16. עוד תיארה המתלוננת בעדותה את האירוע ש-ח' הייתה עדה לו בצינו כי "היה מקרה אחד שהוא הפך אותי על הגב והוא קרא לי לחדר ואני לא רציתי לבוא ואז הוא משך אותי חזק לחדר, ופשוט עלה עלי, אחותי בדיוק נכנסה כשהוא היה עלי אז הוא ישר ירד ממני [...] ואז היא ברחה לאמבטיה [...] הוא איים עלי, ואמר לי לאיים גם עליה" (שם, בעמ' 19).

17. בכל הנוגע לאירוע חדר המדרגות, המתלוננת ציינה כך: "הוא [המערער - ד' ב' א'] אמר תביאי לי חיבוק, אז הבאתי לו מהצד. ואז הוא אמר לי לא חיבוק כזה. ואז כשהבאתי הוא התחיל לגעת בי, הרים לי החולצה, ונגע לי ממש מתחת לחזייה" (שם, בעמ' 22).

18. יצוין כי עדותה של המתלוננת בבית משפט המחוזי לא תאמה בפרטים מסוימים את הדברים שמסרה לחוקרת הילדים. כך למשל, בעוד שבחקירתה השנייה במשטרה ציינה המתלוננת כי המערער חדר לאיבר מינה "אולי חמש

פעמים", בעדותה הראשית בבית המשפט היא התייחסה למספר רב של מקרים באופן כללי. בנוסף, בעת שהשיבה לשאלות בחקירתה הנגדית מסרה המתלוננת כי המערער "לא נגע בה" בעת שהדוד ל' שהה בדירת הסבתא. זאת, בשונה מהאמור בחקירתה הראשית כמו גם בחקירה השלישית בפני חוקרת הילדים. מעבר לכך, גם בכל הנוגע לתיאורו של מעשה הסדום ישנו פער מסוים בין הגרסה שמסרה במשטרה, שלפיה המערער החדיר את איבר מינו לפי הטבעת שלה, לבין הגרסה שהוצגה בעדותה במשפט, שלפיה המערער חדר באמצעות אצבעותיו.

19. הודעתה הראשונה של ח' במשטרה - ביום 9.8.2015 נחקרה ח' לראשונה במשטרה על-ידי חוקרת ילדים, ובהודעה שמסרה סיפרה על האלימות שבה נקט המערער כלפי ילדיו הקטינים, ובכלל זה במהלך ביקורם האחרון בדירת הסבתא (מוצג ת/20ב). בהמשך, סיפרה ח' כי המתלוננת שיתפה אותה ביחס לאירוע חדר המדרגות וציינה בפניה, כי המערער "אמר לה כאילו תביאי לי חיבוק וכנראה שהוא נגע בה באחד החיבוק שהוא נתן לה" (שם, בעמ' 11) וכן "כאילו היא כל הזמן נרתעה, לא רצתה לראות אותו והכל, לא יכלה לשמוע עליו" (שם, בעמ' 12). במהלך חקירתה, ח' ענתה בשלילה לשאלת חוקרת הילדים אם ראתה פעם מישהו מהמשפחה נוגע במתלוננת במקום פרטי בגופה (שם).

20. עדותה של ח' - ח' העידה על המעשים שביצע המערער במתלוננת ושלחם הייתה עדה, לטענתה. היא תיארה כי ראתה את המערער שוכב על המתלוננת וסותם את פיה כששניהם עירומים. ח' הסבירה כי בעת שהייתה קטנה לא הבינה את משמעות הדברים שראתה, הגם שחשבה ש"משהו לא בסדר", וכי רק כשצפתה בסרט על ילדה שנאנסה, לאחר שחגגה בת מצווה, היא הבינה את מה שראתה בעבר. ח' אף שיתפה במחשבותיה בזמן אמת. כך למשל, היא תיארה כיצד כילדה חשבה שאם תשחק עם אחותה ותהיה במחיצתה היא תצליח למנוע את מעשיו של המערער. כמו כן, היא תארה את תחושותיה כ"משהו שכואב לראות". ח' אף תיארה את המתלוננת במקרים אלה כמי שהפרצוף שלה היה "מקומט כזה [...] זה כאילו כזה כאב בפנים" (פרוטוקול הדיון מיום 4.7.2016, בעמ' 176). ח' הדגישה עוד כי סבתה הייתה עוזבת את דירתה זמן לא רב לאחר שהיא ואחיה היו מגיעים אליה, ולא הייתה שבה למקום עד שהיו עוזבים בצאת השבת (שם, בעמ' 162).

21. יצוין כי עדויותיהן של המתלוננת ושל ח' לא חפפו זו את זו בכל פרטיהן. כך למשל, המתלוננת ציינה כי ח' ראתה פעם אחת את מעשיו המיניים של המערער, ואילו ח' מסרה כי הבחינה מספר פעמים במעשי המערער, אך ציינה כי הם (המערער והמתלוננת) הבחינו בה רק פעם אחת. עוד יצוין כי בחקירתה בפני חוקרת הילדים, העידה ח' על מעשה אחד שהייתה עדה לו בדירת הסבתא וכן על תגובתה של המתלוננת לאחר אירוע חדר המדרגות. בתשובה לשאלה מדוע לא סיפרה לחוקרת הילדים בחקירתה הראשונה על כל מעשיו של המערער ומדוע שתקה במשך השנים, השיבה ח' כי חששה מאיומיו של המערער כי יפגע בה ובשאר בני המשפחה. בהקשר זה ציינה כי "כשאתה גדל אתה מבין מה איימו עליך אז כאילו אז אתה מפחד על החיים שלך" (שם, בעמ' 176). עוד הסבירה ח' כי היא מרגישה "רע מאוד" עם עצמה בשל כך שלא סיפרה על הפגיעה באחותה קודם לכן, וכן כי לאחר שהמתלוננת חשפה את המעשים וביקשה ממנה שתספר את הידוע לה, היא הרגישה שכולם מסתכלים עליה ומאשימים אותה. בחקירתה הנגדית, הכחישה ח' שתיאמה את עדותה עם המתלוננת (שם, בעמ' 205-208).

22. עדותו של הדוד ל' - בעדותו התייחס הדוד ל' לנוכחותה של הסבתא בדירה, וציין כי הייתה יוצאת ממנה מדי פעם לבקר אצל בן זוגה. בחקירתו הנגדית אמר הדוד ל' כי אין זה סביר בעיניו שהמערער היה מסתגר עם המתלוננת בחדר כאשר הוא או מבוגר אחר נמצאים בסביבה. הוא הסביר כי "הבית כל כך קטן שאין לך פרטיות להיות לבד גם אם אתה רוצה" (פרוטוקול הדיון מיום 28.11.2016, בעמ' 456).

23. עמדתו של הרופא המטפל באברבנאל - ד"ר חיים גבריאל (גבי) הרצנו (להלן: ד"ר הרצנו), אשר טיפל במתלוננת במהלך אשפוזו באברבנאל, הגיש חוות דעת לבית המשפט ואף העיד בהליך. ד"ר הרצנו התייחס - הן בעדותו והן בחוות הדעת - למצבה הנפשי של המתלוננת כמי שסובלת מהפרעה פוסט-טראומטית בעקבות חוויה טראומטית שהשפיעה בין היתר על זיכרונה, וכן לאבחונה כבעלת קווים של אישיות גבולית. יחד עם זאת, הוא הבהיר כי גם במצבי לחץ, שבהם המתלוננת התאפיינה בחשיבה פרנואידיית ובסימפטומים דיסוציאטיביים חמורים, בוחן המציאות שלה נשמר. לדבריו, גם כאשר "שמעה קולות", היא ידעה לומר שהם אינם מתקיימים במציאות (פרוטוקול הדיון מיום 24.11.2016, בעמ' 361). בהמשך לכך, ד"ר הרצנו התייחס לאופי ההדרגתי של חשיפת מעשי המערער כלפי המתלוננת, והבהיר כי במהלך תקופת אשפוזו בבית החולים היא רכשה ביטחון שאפשר לה לחשוף את המעשים. לדבריו, המתלוננת הפכה לרגועה יותר ככל שחשפה יותר פרטים ו"שחררה את השסתום" (שם, בעמ' 348). בהמשך לכך, ד"ר הרצנו אף הסביר כי בעקבות סיפורה של נ' המתלוננת ראתה בבית החולים מקום מאפשר ומכיל, דבר שגרם לה לחשוף את סיפורה - והטעים כי לשיטתו, זה ההסבר לסמיכות הזמנים בין חשיפותיהן של השתיים. כמו כן, ד"ר הרצנו עמד על תגובתה של המתלוננת למשמע שמו של המערער בתארו כי "כל אימת שעלה הנושא של אבא, הייתה התפרצות בצורה קיצונית ביותר" (שם). הוא אף תיאר כי המתלוננת סבלה מהתפרצויות בכי על רקע היזכרותה באירועי עבר הקשורים למערער.

24. דו"חות של אנשי מקצוע - לבית המשפט הוגשה הערכה תפקודית ורגשית (מוצג ת/29) שהוכנה על-ידי העובדת הסוציאלית עופרה שטיינר. במסגרת ההערכה, תוארו התנהלותה של המתלוננת בזמן שהותה במרכז הטיפול "בית גאיה", שאליו היא הועברה לאחר שחרורה מאברבנאל, כמו גם התרשמויותיהם של הסובבים אותה מקשייה. כן הוגש דו"ח הערכה פסיכו-דיאגנוסטית (מוצג ת/28) שחובר על-ידי הפסיכולוגית עינת אספורמס (להלן: הפסיכולוגית אספורמס). בין השאר, צוין בו כי למתלוננת יש "קושי להתמודד עם תכנים בעלי אופי רגשי", כי קושי זה "מתבטא גם בסגנון העיבוד ודפוסי החשיבה שלה", וכן כי "מתוך המבחנים עלו סימנים של פגיעה בבוחן המציאות". עוד צוין כי "המתלוננת עושה שימוש בהגנות מאניות ובהגנות נרקיסטיטיות וכן בנייתוק ופיצול רגשי", וכי ניכרת התרגשות מצידה במפגש עם דמויות גבריות.

25. מסמכים שכתבה המתלוננת - לבית המשפט המחוזי הוגש פוסט שפרסמה המתלוננת בפייסבוק ביום 14.2.2016 ובו תיארה כי לאחר שהיא ואחיה הקטינים התחילו לבקר בדירה, התחיל הסיוט, לדבריה, דהיינו שהמערער "פשוט היה כופה את עצמו" עליה. בנוסף הוגשו שני מכתבים שכתבה המתלוננת במהלך שהותה באברבנאל, בהמלצת מטפליה, בגדרם היא תיארה את האלימות שנקט המערער כלפי הקטינים, וכן יומנים אישיים שלה בתקופה זו, שבהם תיארה גם את המעשים המיניים שביצע בה המערער.

26. מזכר שערך רס"ב דויד חמאוי (להלן: רס"ב חמאוי) (ת/17) - במזכר משטרתי זה, שנערך ביום 4.2.2016, צוין כי בתום החקירה שאל המערער מה עשוי לקרות לו אם יודה. המדינה ביקשה לראות בכך ראשית הודאה.

ראיות ההגנה

27. עדותו של המערער - עד ההגנה המרכזי היה המערער עצמו. המערער הכחיש שביצע במתלוננת את המעשים המיוחסים לו בציינו כי "זה שקר מוחלט", והאשים את אמם של הקטינים בהסתה שלהם נגדו. הוא ציין כי המתלוננת "לא הייתה ילדה שאפשר לחבק אותה ולנשק אותה ולעשות לה דברים כאלה", וכן כי היא "לא סוג של ילדה שהיית

עושה לה דבר כזה וזה היה עובר בשתיקה" (פרוטוקול הדיון מיום 16.1.2017, בעמ' 473 ו-478). המערער אף הכחיש, בשלב העדויות, שהיכה את הקטינים. בנוסף, הוא טען כי היו לו יחסים טובים עם המתלוננת עד אשר אושפזה. כשנשאל על אירוע חדר המדרגות, השיב המערער כי המתלוננת "בסך הכול נתנה נשיקה על הלחי, לקחה את הכסף וכנסה לבית וטרקה את הדלת". יוער כי בניגוד לאמור בעדותו, במהלך חקירתו במשטרה טען המערער כי לא נתן למתלוננת כסף באותו אירוע. בהמשך הודה המערער כי היכה את הקטינים לשם מה שהוא הגדיר "מטרות חינוכיות". עוד טען המערער כי אמו, סבתם של הקטינים, הייתה רוב הזמן בדירה בעת שביקרו בה, וכי נהגה לנעול את חדרה בעת שהייתה יוצאת מן הדירה. לשיטת המערער, המתלוננת "ליקטה כל מיני מידע מכל מיני סיפורים שהיא שמעה, ובנתה לה מעין אגדה". המערער אף טען כי "ילדים לא עושים לי את זה. ואני בסך הכל בתקופה שלא הייתי עם אמא שלה תמיד היה לי בחורות" (שם, בעמ' 486). עוד טען המערער כי "היא לא קיבלה צומי מספיק. אם זה היה תלוי בי לא הייתי שולח אותה לחולי נפש" (שם, בעמ' 487).

28. עדות אמו של המערער (הסבתא) - אמו של המערער העידה לטובתו והכחישה את המעשים שנטען כי נעשו בדירתה. בנוגע לטענה כי פעמים רבות הייתה עוזבת את הדירה עד מוצאי שבת כאשר המערער היה מגיע אליה ביחד עם הקטינים היא השיבה: "אני לא הייתי נעלמת, וחוף מזה יש לי חדר שלי שאף אחד לא צריך להכנס לחדר שלי, כי הם עושים לי ברדק. תמיד נעלתי ואצלי המפתח". כשנשאלה על-ידי השופטת דותן מדוע החליטה פתאום לספר על חדרה מבלי שנשאלה על כך, השיבה "כי ככה יצא" (פרוטוקול הדיון מיום 29.3.2017, בעמ' 538).

29. חוות דעת מטעם רופא שטיפל במתלוננת בעבר - בנוסף לעדויות מטעמה, ביום 30.10.2017 הגישה ההגנה חוות דעת מטעם ד"ר מיכאל ינקו (להלן: ד"ר ינקו), אשר פגש במתלוננת כאשר הופנתה לטיפול בקהילה לאחר אירוע חדר המדרגות. הוא היה גם זה שהפנה את המתלוננת לאברבנאל. באת-כוחה של המדינה הצהירה לפרוטוקול כי בין הצדדים הוסכם כי חוות הדעת אינה מתבססת על הפגישות שערך ד"ר ינקו בעבר עם המתלוננת, בשל הזמן שחלף מאז שהוא טיפל בה, אלא על "ספרות ומסמכים". באת-כוח המדינה מסרה בעניין זה כי כאשר התקשרה אליו "ערב עדותו" הוא מסר לה כך: "אין לך מה להביא אותי, אני לא זוכר כלום מ-ט". מכל מקום, חוות הדעת כללה את רקעה הרפואי של המתלוננת, ובכלל זה את היותה מאובחנת כבעלת הפרעת אישיות גבולית. חוות הדעת התייחסה למאפיינים של הפרעה זו, והוסבר בה כי מי שסובל ממנה עלול לפרש את המציאות האובייקטיבית מנקודת יחס פנימית ולפתח תגובה רגשית אגרסיבית לאירועי חיים נורמטיביים. כך למשל, הוסבר כי מחווה של חיבוק בין אב לבתו עלולה להתפרש, על-ידי מי שסובלת מן הפרעה האמורה, כמעשה מגונה וכפלישה לטריטוריה הפרטית, ואף לעורר תגובה תוקפנית.

30. הודעותיה של נ' במשטרה (מוצג נ/33) - נ' לא העידה במשפט עצמו נוכח מצבה הנפשי. עם זאת, הוגשו בהסכמה תמלילים חלקיים של הודעותיה במשטרה. מהודעות אלה עולה כי נ' שינתה את גרסתה מספר פעמים, עד שבסופו של דבר הכחישה כל פגיעה מינית בה על-ידי אביה. כמו כן, בחקירתה מיום 31.3.2016 אמרה נ' כי המתלוננת סיפרה לה שבדתה את הסיפור על אביה, ואילו בחקירתה מיום 3.7.2016, כאשר נשאלה על-ידי חוקרת הילדים אם המתלוננת אכן הודתה בפניה כי המציאה את סיפורה, השיבה: "אני לא זוכרת דבר כזה" (שם, בעמ' 2).

31. ההודעה של ח' במהלך חקירתה השנייה במשטרה (מוצג נ/15) - במהלך חקירתה השנייה מיום 2.2.2016, תיארה ח' את המקרה הראשון שהייתה עדה לו, לכאורה, בציינה כי "פעם ראשונה שנכנסתי לחדר [...] פתחתי חצי מהדלת, וראיתי את אבא שוכב על [...] כמעט בלי בגדים רק עם תחתונים, והיא התחילה לבכות, ואני הייתי מבוהלת, ישבתי באמבטיה, ואז הוא כנראה ראה אותי ואז אמר לה שאסור לי להגיד, ואז היא אמרה לי שאם אני יגיד היא תהרוג אותי. ואז הוא אמר לי אחרי אם אני יגיד הוא יפגע במשפחה שלנו" (שם, בעמ' 1). במענה לשאלת חוקרת הילדים

"כמה פעמים תפסת אותם ככה?" ציינה ח' כי "היו כמה פעמים" (שם, בעמ' 2). עוד הסבירה ח' כי היא לא הבינה מה ראתה, ורק כשגדלה הבינה "שזה משהו לא טוב" (שם, בעמ' 3).

הכרעת דינו של בית המשפט המחוזי

32. ביום 8.1.2018 הרשיע בית המשפט המחוזי (השופטים ש' דותן, מ' לוי ו-י' לוי) את המערער פה אחד במרבית העבירות שיוחסו לו במסגרת שני האישומים - למעט בעבירה של הדחה בחקירה לפי סעיף 245(ב), לחוק העונשין, ותוך תיקון כתב האישום בנוגע לעבירה של מעשה הסדום שבה הואשם המערער (כך שנקבע כי זה נעשה באמצעות החדרת איבר מינו או באמצעות אצבעותיו - בשונה מן הניסוח המקורי שהתייחס ספציפית לכך שנעשה באמצעות איבר מינו של המערער). בהתאם לכך, המערער הורשע בעבירות כדלקמן: אינוס על-ידי בן משפחה (ריבוי עבירות), מעשה סדום על-ידי בן משפחה, מעשים מגונים על-ידי בן משפחה (ריבוי עבירות), איומים (ריבוי עבירות), ותקיפת קטין בנסיבות מחמירות (ריבוי עבירות) - הן בהתייחס לאישום הראשון והן לשני.

33. בעיקרו של דבר, הרשעתו של המערער נסמכה על עדותה של המתלוננת בבית המשפט המחוזי, כשהיא נתמכת בתוכן עדותה של ח' וכן בחיזוקים חיצוניים נוספים כמפורט להלן. לנוכח מצבה הנפשי של המתלוננת - שעל עצם קיומו, להבדיל מאשר על חלק מהשלכותיו, לא היה חולק - בית המשפט המחוזי בחן את עדותה על-פי "המבחן המשולש" המנחה את הערכת משקלן הראייתית של עדויות במקרים של לקות נפשית או שכלית. בקצרה ייאמר כי השלב הראשון של מבחן זה בוחן את "ההתרשמות הבלתי אמצעית" של בית המשפט מהעד ומהאופן שבו הוא מעיד, תוך התייחסות לחוות הדעת הרפואיות בעניינו. השלב השני, "המבחן הפנימי של העדות", נסב על בחינת הגיונה הפנימי של העדות על-פי סימני האמת העולים מתוכה והשכל הישר, כמו גם מידת הקוהרנטיות שלה. השלב השלישי עניינו ב"סימני אמת חיצוניים", קרי אימות מהותי ומשמעותי של העדות בראיה חיצונית (ראו: ע"פ 800/85 ברדה נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(4) 266, 270 (1986); ע"פ 8325/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (8.6.2017)).

ההתרשמות הבלתי אמצעית והמבחן הפנימי של העדות

34. בהתייחס למרכיב הראשון של המבחן המשולש, בית המשפט המחוזי התרשם כי המתלוננת היא עדה מהימנה אשר מסרה תיאורים אותנטיים ביחס למעשיו של המערער. בית המשפט המחוזי ציין את הכאב, הבושה והסלידה שביטאה המתלוננת בעדותה, ועמד במיוחד על התרשמותו מהלך הרוח שנשקף מדבריה ככזה שהייתה מתקשה להמציאו. כך למשל, נדרש בית המשפט המחוזי לכך שהמתלוננת ציינה בעדותה שלא הבינה את משמעות מעשיו של המערער עד אשר בגרה, וכן תיארה את הגועל שחוותה בעת שהמערער היה ערום על גופה ואת ה"טריגר" שעורר בה אירוע חדר המדרגות - אז צפו בזיכרונה המעשים שביצע בה המערער עוד קודם לכן. בית המשפט המחוזי אף התרשם כי המתלוננת לא הפריזה בתיאור מעשיו של המערער הן בהודעותיה במשטרה והן בעדותה בפניו. בתוך כך בית המשפט המחוזי ציין, בין השאר, שהמתלוננת השיבה בשלילה לשאלה אם המערער ביצע בה מעשים מיניים חמורים יותר מאלה שתיארה, דוגמת הכנסת איבר מינו לפיה או החדרת חפצים לאיבר מינה, והבהירה כי החדירה לפי הטבעת אירעה פעם אחת ולא יותר. אשר לתדירותם של מעשי האינוס קבע בית המשפט המחוזי כי מאחר שהמתלוננת לא הצליחה להצביע על מספר קונקרטי של פעמים שבהם ביצע בה המערער את המעשים - אך כן עולה מדבריה כי הדבר אירע יותר מפעם

אחת - יש לקבוע כי עסקינן במספר בלתי ידוע של פעמים שעשוי להיות קטן מחמש, הוא המספר שציינה בחקירתה במשטרה.

35. ביחס למרכיב השני של המבחן המשולש קבע בית המשפט המחוזי כי הגם שקיימות סתירות ואי-התאמות מסוימות בגרסתה של המתלוננת - למשל, ביחס לתדירותם של המעשים, לשאלת נוכחותו של ל' בדירת הסבתא בעת ביצוע המעשים, לטיב המגע שהיה באירוע חדר המדרגות ולאופן שבו בוצעו החדירות הנטענות - הרי שאין בסתירות אלו, שאינן מהותיות, כדי לקעקע את מהימנותה של המתלוננת. בית המשפט המחוזי סבר כי בבסיס גרסתה של המתלוננת מצוי גרעין קשה של גרסה שעליה שבה באופן עקבי, ולפיו במהלך השבתות שבהן התארחו היא ואחיה בדירת הסבתא, ביצע בה המערער מעשים מגונים שכללו בין היתר מגע שלה באיבר מינו, מעשה סדום יחיד שכאב לה מאוד "אך לא ירד דם" ומעשי אינוס, ש-ח' הייתה עדה למצער לאחד מהם. בית המשפט המחוזי עמד על כך שגרסתה של המתלוננת כללה פרטים מרכזיים מסוימים ששבו ועלו בכלל הודעותיה, ובהם תיאורם של מעשי סדום ואינוס שביצע בה המערער והתנהלותו של המערער בעת ש-ח' נכנסה לחדר. בית המשפט המחוזי הדגיש כי מדובר באירועים טראומטיים ואינטימיים, שהדיוק לגביהם אינו תמיד אפשרי, במיוחד לנוכח גילה הרך של המתלוננת בעת שאירעו, השנים הרבות שעברו מאז ומצבה הנפשי הקשה שבשלו היא נטלה בעת העדות כדורים פסיכיאטריים אשר עלולים לגרום לעייפות וטשטוש. עוד נקבע, כי אין מדובר ב"זיכרון סלקטיבי" העשוי ללמד על חוסר מהימנות, כי אם על פגיעה בזיכרון שמקורה באותם כדורים (עמ' 61 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי).

36. יצוין כי בשונה מהתרשמותו החיובית של בית המשפט המחוזי מן המתלוננת, בכל הנוגע למערער, שהכחיש כאמור את שיוחס לו, נקבע כי עדותו הייתה "מיתממת, מתחמקת, בלתי כנה ובלתי מהימנה" (עמ' 85 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). עדותו, כך נקבע, נסתרה הן בעדותה של המתלוננת, והן בעדויותיהן של ח' ו-ר', שתי בנותיו האחרות. בהקשר זה צוין, כי בעוד שלדברי שלוש האחיות, הסבתא הייתה נעדרת מדירתה בסופי השבוע ושבה אליה בצאת השבת, שבמהלכה שהתה עם בן זוגה - המערער העיד כי אמו דווקא שהתה במהלך השבתות בדירה. בהמשך לכך, כאשר נשאל אם היה לאמו בן זוג באותה העת, השיב כי אינו יודע. בית המשפט המחוזי ציין סתירות דומות גם ביחס לאלימות שנטען כי המערער נקט כלפי שלושה מילדיו, ואשר הודה בה בסופו של יום. בית המשפט המחוזי הוסיף כי התרשם אף מחוסר מהימנותם של הדוד ל', אחיו של המערער, ושל הסבתא.

סימני האמת החיצוניים

37. ביחס למרכיב השלישי של המבחן המשולש, בית המשפט המחוזי קבע כי מצבה הנפשי של המתלוננת מחייב איתורם של סימני אמת חיצוניים שמשקלם ממשי - וכי כאלה בהחלט קיימים, במיוחד בעדותה של ח', שהבחינה במעשים מיניים שביצע המערער במתלוננת בחדרה של אמו (עמ' 63-67 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). בית המשפט המחוזי דחה את טענת ההגנה (שלא נתמכה בחוות דעת) שלפיה עדותה של ח' מבוססת על זיכרון כוזב שהמתלוננת שתלה במוחה. בית המשפט המחוזי קבע בהקשר זה כי עדותה של ח' הייתה כנה ומהימנה - שהיא שיתפה בה במחשבות ובתחושות אותנטיות, ובמקביל הקפידה שלא להשחיר את פני המערער שלא לצורך. בית המשפט המחוזי הדגיש כי ח' העידה על הלך הרוח שליווה אותה בזמן אמת, ובתוך כך על מחשבותיה שלפיהן אם תשחק עם אחותה ו"תעסיק" אותה - תצליח למנוע את מעשיו של המערער, וכן על כך שכילדה קטנה הבינה כי מה שהיא רואה הוא "לא בסדר" אך לא הבינה את משמעות הדברים. כן ציין בית המשפט המחוזי את תחושות האשמה שתיארה ח', אשר ליוו אותה לאורך השנים בגין כך שלא דיווחה על מעשיו של המערער ולא מנעה אותם. בהקשר זה הוזכרו דבריה של ח' שלפיהם חששה שאחרים יכעסו על כך שלא סייעה לאחותה, וכן באשר להקלה שחשה כאשר הסיפור נחשף, ובצדה גם

לפחד לנוכח האיומים שהמערער השמיע בפניה בעבר. בית המשפט המחוזי הוסיף וציין כי ח' לא נמנעה מלציין בפניו את תכונותיו הטובות של המערער, וכן השתדלה לדייק ולומר את האמת גם כאשר זו לא הייתה נוחה לה. עוד הדגיש בית המשפט המחוזי כי עדויותיהן של ח' והמתלוננת לא חפפו לחלוטין, והצביע בין היתר על כך שבעוד שהמתלוננת טענה כי ח' חזתה באחד המקרים - ח' עצמה העידה שצפתה במספר התרחשויות.

38. במענה לטענות שהעלה המערער ביחס לכך ש-ח' לא סיפרה מלכתחילה שהיתה עדה להתרחשויות נוספות לאירוע חדר המדרגות, קיבל בית המשפט המחוזי את דבריה של ח' שלפיהם בתחילת החקירה לא חשה בטוחה לספר על מעשי העבר והמתנה שהמתלוננת עצמה תשתף באשר אירע. בית המשפט המחוזי ציין בהקשר זה כי מיד לאחר שחשפה המתלוננת בפני בני משפחתה את המעשים והתברר שאף ח' מודעת להם, השתיים נסעו לתחנת המשטרה, אולם מסיבות שאינן תלויות בהן חקירתן נדחתה למועד אחר. בית המשפט המחוזי ציין כי הוא מודע לאפשרות כי עד למועד שבו השתיים מסרו את הודעותיהן במשטרה, הן שוחחו ביניהן. יחד עם זאת, הוא הוסיף כי לנוכח התרשמותו ממהימנותה של ח', כאמור, אין בכך כדי לעורר ספק סביר באשר להתרחשותם של האירועים.

39. חיזוק נוסף לעדותה של המתלוננת מצא בית המשפט המחוזי בתיאורים שמסרו אחיה של המתלוננת (ובהם ח') בנוגע להתנהגותו של המערער בבית סבתם וכן בנוגע לאלומות שבה נקט כלפיהם (אירועי האישום השני). תיאורים אלה, כך נקבע, היו זהים לתיאורים שמסרה המתלוננת. כפי שצוין בפתח הדברים, במענה לכתב האישום ולאורך הדיון בבית המשפט המחוזי הכחיש המערער את כל המיוחס לו, אך בשלב הסיכומים הסכים להרשעתו במיוחס לו בגדרי האישום השני. על כן, לנוכח הכחשתו הגורפת בתחילת הדרך ושינוי עמדתו לבסוף, ובהתחשב בזהות בין הגרסאות שמסרו אחיה של המתלוננת לבין גרסתה שלה, נקבע כי אף שהעדויות אינן מהוות ראיה ישירה למעשים מיניים שביצע המערער במתלוננת - יש לראות בעדויות האחים חיזוק לעדותה של המתלוננת.

40. בנוסף, בית המשפט המחוזי התרשם כי התנהגותה של המתלוננת לפני חשיפת המעשים, שהתבטאה בין היתר בהתפרצויות ובפגיעות עצמיות בתגובה למשמע שמו של המערער או בסמוך ליצירת קשר אתו, מהווה חיזוק נוסף לעדותה. בתוך כך הזכיר בית המשפט המחוזי את עדותיהן של אמה של המתלוננת ושל אחותה ר', שלפיהן המתלוננת חזרה הביתה לאחר אירוע חדר המדרגות כשהיא בוכיה. עוד ציין בית המשפט המחוזי את סירובה של המתלוננת לשמוע את שמו של המערער, וכן את "התפרקותה הנפשית", כלשונו, בכל פעם שהיא נדרשת לעבור בחדר המדרגות. בית המשפט המחוזי קבע כי אין זה סביר שתגובותיה של המתלוננת נובעות אך מסירובו של המערער לתת לה את סכום הכסף שלו ציפתה, וכי מכלול התנהלותה של המתלוננת מהווה חיזוק לעדותה.

41. בצד זאת, בית המשפט המחוזי לא קיבל את עמדת המדינה ביחס למספר גורמים נוספים שאף בהם המדינה ביקשה לראות חיזוקים לגרסתה של המתלוננת - וביניהם מצבה הנפשי והבריאותי, יומניה האישיים, המכתבים שכתבה והפוסט שפרסמה בפייסבוק. בכל הנוגע למצבה הנפשי קבע בית המשפט המחוזי כי הגם שאין מחלוקת שהמתלוננת סובלת מהפרעת אישיות גבולית ומפוסט-טראומה, לא ניתן לומר בוודאות שהאירועים מושא האישום הם הגורם לכך. ביחס למצבה הבריאותי של המתלוננת נקבע, בין היתר, כי בהיעדרה של חוות דעת מומחה לעניין זה, ונוכח העובדה שהיא סבלה מבעיות רפואיות מרובות עוד קודם לתקופות הרלוונטיות, לא ניתן לראות במצבה הבריאותי חיזוק לעדותה. ביחס ליומנים האישיים, למכתבים ולפוסט שפורסם בפייסבוק קבע בית המשפט המחוזי כי מאחר שהמתלוננת עצמה כתבה אותם במקביל לחשיפתה ההדרגתית את המעשים, גם בהם לא ניתן לראות חיזוק לעדותה.

42. כן דחה בית המשפט המחוזי את הטענה כי יש לראות במזכר שערך רס"ב חמאוי "ראשית הודאה". בית המשפט המחוזי קבע בהקשר זה כי אף אם המערער אכן שאל מה יוכל לקרות לו אם יודה, אין מדובר בהתבטאות מפלילה או בביטוי מובהק של אשמה.

תלונתה של נ', מצבה הנפשי של המתלוננת והחשיפה ההדרגתית של האירועים

43. טענה מרכזית שהעלתה ההגנה בבית המשפט המחוזי נגעה לדברים שסיפרה נ' למתלוננת על אביה שלה ומעשיו בה, בעת שהשתיים היו מאושפזות באברבנאל, תוך הדגשת הדמיון המאפיין, לכאורה, את שני הסיפורים. ההגנה ביקשה להפנות לע"פ 3435/13 פלוני נ' מדינת ישראל (8.5.2014) (להלן: ע"פ 3435/13), שבו זיכה בית משפט זה מחמת הספק נאשם באינוס, בהתחשב באינדיקציות לכך שהמתלוננת סובלת מהפרעת אישיות גבולית בצירוף נסיבות חיצוניות המעוררות ספק סביר ביחס לעדותה. בתמצית, ההגנה טענה בהתבסס על חוות דעתו של ד"ר ינקו כי מאחר שהמתלוננת בענייננו לוקה בין השאר בהפרעת אישיות גבולית שעשויה להיות מאופיינת ב"הזדהות השלכתית", היא העתיקה למעשה את תלונתה של נ' וייחסה אותה לעצמה. ההגנה ערכה טבלת השוואה בין גרסתה של המתלוננת לזו של נ' והצביעה על נקודות הזדהות ביניהן, ובכלל זה: העובדה ששתיהן דיווחו על אלימות אב שכללה תקרית עם מקרר ואף דיווח על אלימות שליוותה ביצועם של מעשים מיניים; הדיווח של שתיהן על פגיעה עצמית לאחר המעשה המגונה הנטען מצד האב ועל חשש שהאב יפגע במשפחתן לנוכח איומים שהשמיע; העובדה ששתיהן כתבו מכתבים לאב וכן "פוסט" בפייסבוק שבו האשימו אותו במצבן הנפשי; התחלת החשיפה אצל שתיהן בדיווח על מגע בישבן ובחזה תוך כדי חיבוק ומעבר בהמשך לדיווח על מעשי אינוס ומעשה סדום; וכן הדיווח של שתיהן על פגישה אקראית עם האב. בית המשפט המחוזי בחן את נקודות הדמיון הנטענות ונתן טעם לכולן, כפי שעוד יורחב בהמשך, וכן ביכר את חוות דעתו של ד"ר הרצנו שציין, כאמור, כי חרף המחלה שממנה סובלת המתלוננת "בוחן המציאות נשמר". בנוסף, דחה בית המשפט המחוזי את טענת ההגנה כי המתלוננת חזתה בתשומת הלב שקיבלה נ' לאחר חשיפת תלונתה בפני הצוות וביקשה גם כן לזכות בה. בית המשפט המחוזי קבע כי הדינמיקה של חשיפת המעשים על-ידי המתלוננת מצביעה בדיוק על ההיפך - שעה שהמתלוננת לא סיפרה את הדברים לצוות כי אם ל-נ' ב"ארבע עיניים", באופן ספונטני במהלך שיחה ביניהן, ואילו נ' היא זו שדיווחה על כך לצוות. בית המשפט המחוזי דחה את טענת ההגנה כי המתלוננת מניפולטיבית, וכן את הטענה שלפיה יש לייחס משקל לכך ש-נ' - שלא נחקרה במשפט בשל מצבה הנפשי אך חמש מן ההודעות שמסרה במטרה התקבלו בהסכמה - אמרה לחוקרים כי המתלוננת הודתה בפניה ששיקרה בנוגע למערער. בית המשפט המחוזי קבע כי אין לקבל טענה זו בין היתר בשל סתירות משמעותיות שאפיינו את הודעותיה של נ' במטרה, וכן בהתחשב בכך שדברים אלו של נ' נאמרו בתגובה לכך שנאמר לה במטרה שהמתלוננת התייחסה אליה כמי שבדתה את תלונתה.

44. אשר לאופן שבו התגלתה הפרשה, בית המשפט המחוזי דחה את טענת ההגנה לפיה ההדרגתיות בחשיפת האירועים מצדה של המתלוננת מעוררת ספק בגרסתה. בית המשפט המחוזי הדגיש כי בעבירות מין במשפחה, ובמיוחד כאלה שבוצעו כלפי קטינים, הדרגתיות זו היא התנהגות טבעית שאין בה כדי להקרין על מהימנותה של המתלוננת. בהקשר זה, בית המשפט המחוזי קיבל את חוות דעתו של ד"ר הרצנו שהסביר כי המתלוננת שיתפה בתחילה רק באירוע חדר המדרגות ולא בכל האירועים מאחר ש"היא בדקה אותנו ואחרי שהיא התרשמה שאנחנו באמת לוקחים את הדיווח שלה ברצינות ונותנים לזה את המענה ההולם ורגישים [...] לנושא, אז אני חושב שמספר חודשים לאחר מכן היא הרשתה לעצמה לבוא ולתת עוד איזה נפח בתוך העניין [...] אני חושב שהגרסאות תמיד היו נכונות [...] אבל הן לא היו מלאות [...] זאת אומרת זה היה משהו שהוא כאילו עוד, עוד רובד מתקלף" (עמ' 78-79 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי).

45. מעבר לטענות שהתמקדו במצבה הנפשי של המתלוננת, בחן בית המשפט המחוזי גם את הטענה בדבר קיומו של מניע שעשוי היה לגרום לה לטפול עלילה על המערער. בית המשפט המחוזי קבע כי אין מחלוקת שהמתלוננת אכן פיתחה במשך השנים רגשות של שנאה עזה כלפי המערער, כפי שהיא עצמה אישרה בעדותה. עם זאת, נקבע כי רגשות אלה אינם פועלים לטובת מי מהצדדים. זאת, מאחר שמחד גיסא שנאתה של המתלוננת כלפי המערער עלולה להצביע על קיומו של מניע לרקום עלילה כנגדו, אך מאידך גיסא היא יכולה לשמש הוכחה נוספת לביצועם של המעשים המיניים.

הכרעת הדין

46. כפי שצוין בפתח הדברים, בית המשפט המחוזי הרשיע את המערער במרבית העבירות שנמנו בכתב האישום. אשר לעבירת האינוס ולמעשה הסדום, בית המשפט המחוזי ציין כי המתלוננת אמנם התקשתה לתאר את ה"חדירה" ותיארה אותה לעתים כחדירה מלאה ולעתים כ"חצי חדירה", ובתוך כך הבהירה כיצד כילדה קטנה לא הבינה את משמעות מעשיו של המערער. אולם, הוא הוסיף והתייחס לכך שהמתלוננת תיארה כאב גם כאשר התייחסה לאיבר מינה וגם לפי הטבעת שלה, וכי הוא מצא את עדותה מהימנה. בית המשפט המחוזי הטעים כי עדותה של ח' שלפיה היא ראתה מספר פעמים את המערער שוכב על המתלוננת כשבחלק מהמקרים השניים היו עירומים - כאשר מנגד ניצבת הכחשתו הגורפת של המערער - משמשת חיזוק לגרסתה של המתלוננת כי המעשים אכן בוצעו. כמו כן, ביחס לעבירה של מעשה סדום, נקבע כי הפערים שהתגלו בדבריה של המתלוננת (ביחס לשאלה האם הנאשם החדיר לפי הטבעת שלה את אצבעותיו או שמא את איבר מינו), נובעים מגילה הצעיר בעת ההיא, מחוסר ניסיונה המיני המשליך על יכולתה לזהות את אופן החדירה בעת ששכבה על בטנה, כמו גם מבעיות הזיכרון שהיא סובלת מהן. בית המשפט המחוזי קבע כי העבירה של מעשה סדום הוכחה מעבר לכל ספק סביר, אך לאו דווקא באמצעות החדרת איבר מינו של המערער, והורה על תיקון כתב האישום בהתאם לכך.

47. בהמשך לכך, בית המשפט המחוזי מצא גם להרשיע את המערער בעבירה של איומים, הן כלפי המתלוננת והן כלפי ח', תוך שקבע כי איומים אלה מנעו משתייהן במשך שנים רבות לדווח על מעשיו של המערער. יחד עם זאת, וכפי שצוין בפתח הדברים, בית המשפט המחוזי זיכה את המערער מעבירה של הדחה בחקירה, בציינו כי המדינה לא הוכיחה שיסודותיה של עבירה זו התקיימו.

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

48. ביום 26.3.2018 ניתן גזר דינו של המערער. לאחר ששקל את מידת הפגיעה בערכים המוגנים, את הנסיבות הקשורות בביצוע העבירות ואת מדיניות הענישה הנהוגה במקרים דומים, העמיד בית המשפט המחוזי את מתחם העונש ההולם בגין כלל העבירות על תקופה שנעה בין 12.5 ל-21 שנות מאסר בפועל. בית המשפט המחוזי הדגיש כי במעשים שביצע בילדיו הקטינים, ובעיקר במתלוננת, המערער פגע בערכים שונים, ובכלל זה בכבודם ובשלומם של ילדיו וכן בזכותם לאוטונומיה ולתחושת ביטחון. זאת ועוד, בית המשפט המחוזי ציין כי מידת הפגיעה במתלוננת הייתה גבוהה ביותר לנוכח ההשלכות הקשות וארוכות הטווח של מעשי המערער על מצבה הנפשי, וזאת בהתחשב בנסיבות הקשורות בביצוע המעשים, ובהן גילה הצעיר של המתלוננת וקרבתה למערער. בבואו לקבוע את עונשו של המערער בתוך המתחם קבע בית המשפט המחוזי כי יש למקם אותו במחצית העליונה של המתחם, ולא ברף העליון אשר שמור לנאשמים שהורשעו בעבר בגין ביצוע עבירות דומות. בית המשפט המחוזי הטעים כי מיקום זה מביא בחשבון את היעדרן של נסיבות מקלות בעניינו של המערער, לצד העובדה שעברו הפלילי הכולל אמנם 14 הרשעות, אך לא בעבירות המין,

מכביד אך במידה מוגבלת. בהתאם לכך בית המשפט המחוזי גזר עליו 18 שנות מאסר בפועל ו-42 חודשי מאסר על תנאי (24 חודשים שביחס אליהם התנאי הוא שלא יעבור למשך 3 שנים עבירת מין מסוג פשע; 12 חודשים שביחס אליהם התנאי הוא שלא יעבור למשך 3 שנים עבירת איומים או אלימות מסוג פשע או עבירת מין מסוג עוון, לרבות ניסיון לעבור עבירה כאמור; וכן 6 חודשים שביחס אליהם התנאי הוא שלא יעבור למשך 3 שנים עבירת אלימות שהיא עוון). כמו כן, נוכח הנזק והסבל שנגרמו לקטינים ובעיקר למתלוננת, חויב המערער - חרף מצבו הכלכלי - בתשלום פיצוי כולל בסך של 175,000 שקלים - 150,000 שקלים למתלוננת, 20,000 שקלים ל-ח' ו-5000 שקלים ל-ש'.

הטענות בערעור

49. הערעור שבפנינו כוון כלפי הרשעתו של המערער, ולחלופין כלפי חומרת עונש המאסר בפועל שנגזר עליו. בעיקרו של דבר המערער שב על הטענות שהעלה בבית המשפט המחוזי, כאשר את מרבית חיציו כיוון כלפי הקביעות בדבר מהימנותה של המתלוננת וכלפי אופן יישומו של המבחן המשולש על-ידי בית המשפט המחוזי, כמפורט להלן.

50. ראשית, המערער סבור כי בית המשפט המחוזי שגה בכך שהרשיע אותו בהסתמך על עדותה של המתלוננת כראיה מרכזית. לשיטת המערער, עיון בעדות זו, על רקע קריאה של מכלול הנסיבות, מצביע על עלילה שטפלה עליו המתלוננת, הנובעת משנאתה כלפיו. בדיון שהתקיים בפנינו התמקד בא-כוחו של המערער בטענה שלפיה ייתכן שמקורה של העלילה במצבה של המתלוננת אשר אינה יודעת להבחין בין דמיון למציאות. כך או אחרת נקודת המוצא של המערער היא שמדובר בתלונה שנבדחה לאחר שהמתלוננת נחשפה לסיפורה של נ'. לשיטת המערער, בית המשפט המחוזי שגה בכך שלא ייחס משקל להודעות שמסרה נ' לחוקרת הילדים, ובהן טענה, כאמור, כי המתלוננת הודתה בפניה ששיקרה. בהקשר זה המערער טוען כי מאחר שהמדינה ויתרה על חקירתה של נ' והסכימה להגשת הודעותיה במטרה בלבד, הרי שיש לראות בתוכן של הודעות אלה עובדות מוסכמות וליתן להן את מלוא המשקל הראייתי הנובע מכך. מעבר לכך, המערער גורס כי השינויים שחלו בגרסתה של המתלוננת, אשר העידה תחילה רק על אירוע חדר המדרגות, כמו גם הסתירות הניכרות בין הודעותיה במטרה לבין עדותה בבית המשפט, מערערים את מהימנותה.

51. בהמשך לכך טוען המערער כי בית המשפט המחוזי שגה באופן יישומו של "המבחן המשולש". ביחס למבחן הראשון המערער מלין על קביעתו של בית המשפט המחוזי שלפיה המתלוננת לא הגזימה בתיאוריה. לטענת המערער, בעדותה בבית המשפט המתלוננת הרחיבה חזית באופן דרמטי ביחס לחקירותיה, ובתוך כך העצימה את סיפורה והוסיפה שורה ארוכה של מעשים מיניים שלא בא זכרם קודם לכן. עוד טוען המערער כי העובדה שבזמן עדותה המתלוננת הייתה תחת השפעת כדורים פסיכיאטריים שטשטשו את זיכרונה, הייתה אמורה לפעול דווקא לטובת ההגנה - ולא להיפך. ביחס למבחן השני, נטען כי בית המשפט המחוזי שגה כשקבע שהסתירות בעדותה של המתלוננת הן מינוריות, בעוד שלמעשה, הן נוגעות לליבת העדות ממש. ביחס למבחן השלישי, המערער סבור כי בניגוד לקביעתו של בית המשפט המחוזי, אין חיזוקים חיזוניים ממשיים התומכים בעדותה של המתלוננת. בין השאר, נטען כי אין להסתמך לצורך כך על עדותה של ח', מאחר שלטענתו מדובר בזיכרון ילדות עמום שהתעצב רק לאחר שיחות עם המתלוננת. בהקשר זה טוען המערער כי שגה בית המשפט המחוזי שעה שדחה את טענת ההגנה כי עדותה של ח' מבוססת על "זיכרון כוזב". הוא מטעים בהקשר זה כי בעודה חושפת את סיפורה בפני בני משפחתה, המתלוננת "הזכירה" ל-ח' כי חזתה במעשים וגרמה לה להשתכנע באמיתותם. המערער מדגיש כי אף ח' ציינה במהלך עדותה בבית המשפט שדבריה מבוססים על זיכרון מגיל צעיר, כך שהוא "מטושטש ורחוק". המערער מוסיף עוד כי אין מקום להתייחס לעדותה של ח' בכל הנוגע לאלימות שהפגין המערער כלפי הקטינים כאל חיזוק לעדותה של המתלוננת, ואף גורס כי היפוכם של דברים הוא הנכון, דהיינו כי ניתן להבין שהאלימות אשר בה הוא נקט היא המקור לשנאתה של המתלוננת כלפיו. לשיטת המערער, בית המשפט

המחוזי התעלם מסימנים חיצוניים שדווקא מערערים את גרסתה של המתלוננת, ובכלל זה הדמיון בין גרסה זו לבין סיפורה של נ', הודאת המתלוננת בפני נ' כי שיקרה, וכן אופייה ההדרגתי של החשיפה.

52. ביחס לגזר הדין, משיג המערער על מיקומו במחצית העליונה של מתחם הענישה שקבע בית המשפט המחוזי בעניינו. לשיטתו, בית המשפט המחוזי עשה שימוש כפול בנסיבות המחמירות של המקרה - הן בעת קביעתו של מתחם העונש הראוי והן בעת מיקומו שלו בתוך המתחם. לשיטתו, בהיותו נעדר עבר פלילי בעבירות מן הסוג שבהן הורשע, ובהתחשב בגילו ובפגיעה הקשה של העונש בו - יש מקום להפחית בעונשו.

53. המדינה מצדה סומכת את ידיה על פסק דינו של בית המשפט המחוזי וטוענת כי אין מקום להתערב במסקנותיו, המבוססות על יישומו של המבחן המשולש. בכלל זה מדגישה המדינה את התרשמותו הבלתי אמצעית של בית המשפט המחוזי מעדותה של המתלוננת, שנמסרה באופן קוהרנטי וללא סתירות מהותיות, וכן את קביעותיו ביחס לעדותה של ח'. לפיכך, טוענת המדינה כי יש לדחות את הערעור כנגד הכרעת הדין. בנוסף, המדינה טוענת כי דין הערעור להידחות גם ככל שהוא מכון כלפי גזר הדין, המשקף את חומרת המעשים שבהם הורשע המערער.

54. בדיון שנערך בפנינו ביום 4.12.2019, חזר וטען בא כוחו של המערער כי נוכח מצבה הנפשי של המתלוננת, המשליך על תפיסת המציאות שלה, אין לסמוך על עדותה. כן חזר בא כוח המערער והלין על אופן יישומו של המבחן המשולש על-ידי בית המשפט המחוזי, אשר - בין השאר - החליט שלא לייחס משקל להשפעת סיפורה של נ' על המתלוננת.

דיון והכרעה

55. יצוין כבר בפתח הדברים, כי לאחר שעיינתי בטיעוני הצדדים בערעור, בפסק דינו של בית המשפט המחוזי ובמסכת העובדתית שנפרסה בפניו, הגעתי לכלל מסקנה כי בדיון הורשע המערער. גרסת המתלוננת נבחנה על-ידי בית המשפט המחוזי למול גרסתו של המערער כדבעי, תוך מתן משקל לא מבוטל לכלל הקשיים שהעלה המערער, ובהם הפערים המסוימים שעלו בין הודעותיה של המתלוננת במשטרה לבין עדותה בבית המשפט, מצבה הנפשי המורכב והטענות בדבר השפעתה האפשרית של נ' עליה. לטעמי ניתן לומר בבירור כי בית המשפט המחוזי לא הותיר אף אבן לא הפוכה בתיק ונתן מענה הולם ומשכנע לכלל הקשיים האמורים. על בסיס זה, בצירוף עדותה החזקה של ח', עמדתו היא שיש לדחות את הערעור על שני חלקיו, כמפורט להלן.

הערעור על ההרשעה

56. כפי שצוין לעיל, טענותיו של המערער מופנות בעיקרו של דבר כלפי נכונותו של בית המשפט המחוזי לסמוך על גרסת המתלוננת, חרף מצבה הנפשי וחרף קשיים נוספים שעולים ממנה - על רקע הודעותיה של נ' במשטרה וחשיפתה של הפרשה "בשלבם".

57. טענותיו של המערער נסבות, רובן ככולן, על ממצאי עובדה וקביעות מהימנות, אשר כידוע, ערכאת הערעור

ממעטת להתערב בהם (ראו למשל: ע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918, 925 (2001); ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 6 (3.7.2007); ע"פ 9468/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 11 לפסק דינה של השופטת ע' ארבל (16.4.2012); ע"פ 1987/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (4.6.2019)). הערכאה הדיונית הייתה זו "שמעה את העדים והתרשמה מהם מכלי ראשון, שחזתה ברעד שאחז בהם בנקודות מסוימות, בבכי שפרץ או בכעס שהתעורר", ויש לה לפיכך עדיפות ברורה על ערכאת הערעור בכל הנוגע לקביעות שעניין מהימנות (ראו: ע"פ 3958/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד סז(1) 573, 625 וההפניות שם (2014)). בהתאם לכך, נקבע כי התערבותה של ערכאת הערעור בממצאי עובדה ומהימנות תיעשה, למשל, כאשר הקביעות לא התבססו על התרשמות בלתי אמצעית מהעדים, כאשר ישנן סתירות היורדות לשורש הדברים בעדויות שנשמעו ואשר הערכאה הדיונית לא נתנה עליהן את הדעת, או כאשר מתגלה טעות מהותית בהערכת מהימנותם של העדים (ראו: ע"פ 2480/09 פדלון נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (7.9.2011)). אכן, בכל הנוגע להערכת מהימנותם של מתלוננים ומתלוננות בעבירות מין באופן ספציפי הושמעו בבית משפט זה עמדות שונות בדבר היקף התערבותה של ערכאת הערעור, ובכללן גם עמדה הדוחה קביעה עקרונית בדבר היקף התערבות מצומצם (ראו: ע"פ 8050/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 28 וההפניות שם (31.10.2018)). כשלעצמי, אני סבורה ש"חלוקת התפקידים" בין ערכאת הערעור לערכאה הדיונית צריכה להיות שמורה גם לתיקים מסוג זה, מאחר שהמגבלות החלות על יכולתה של ערכאת הערעור לבחון מהימנותם של עדים שאינם מופיעים בפניה אינן משתנות בהתאם לטיב העבירות שבהן מדובר. בענייננו, לאחר שנחשף לעדים ולחומר הראייתי הרב שבתיק, בית המשפט המחוזי קבע כי ליבת גרסתה של המתלוננת מהימנה. בית המשפט המחוזי עשה כן לאחר שהתרשם באופן בלתי אמצעי מן המתלוננת, בחן את הגיונה הפנימי של עדותה, ומצא לה חיזוקים במקורות חיצוניים, שעיקרם כאמור בעדות הראיה של ח'. כפי שצוין קודם לכן, בית המשפט המחוזי בחן את מכלול הקשיים שהעלה המערער, התמודד איתם ואף זיכה את המערער מאישום אחד ושינה מעובדותיו של אישום אחר. נוכח בחינה דקדקנית זו, ובגדרי תפקידו כערכאת ערעור - אני סבורה כי לא מתקיימים במקרה זה הטעמים המצדיקים התערבות בהכרעת הדין.

58. נקודת המוצא: מצבה הנפשי של ח' והשלכותיו - בתמצית, המערער טוען כי לנוכח מצבה הנפשי של המתלוננת לא ניתן היה להסתמך על עדותה לצורך הרשעתו. לשם כך מפנה המערער בראש ובראשונה לחלקים מחוות דעת והערכות שהוצגו בפני בית המשפט המחוזי, ולא נעלמו אף מפסק דינו. ראשית, את חוות הדעת האמורות יש לקרוא בכללותן ולא "לדוג" מהן חלקי דברים בלבד, כפי שעשה המערער. כך למשל, לצד הדברים שעליהם הצביע המערער, אף ד"ר הרצנו ואף הפסיכולוגית אספורמס קבעו כי בעניינה של המתלוננת "בוחן המציאות נשמר". משמעות הדברים היא שלשיטתם הגם שהמתלוננת אובחנה כסובלת מהפרעת אישיות גבולית, מחוסר יציבות רגשית וכן מחשיבה פרנואידית - הרי שהיא עדיין מצליחה להבחין בין מציאות לדמיון ואין לראות בעדותה משום תיאור של אירועים משוללי יסוד כטענת המערער (ראו והשוו: ע"פ 3435/13 פלוני נ' מדינת ישראל (8.5.2014)). שנית וחשוב לא פחות, בית המשפט המחוזי התייחס בהרחבה לשיקולים שהנחו אותו בהכרעותיו כאשר בחר לבכר חוות דעת מסוימות על פני אחרות, ולא שוכנעתי כי יש להתערב בכך. בהקשר זה יוזכר שהשיקול המרכזי שהנחה את בית המשפט המחוזי בקבעו כי יש להעדיף את חוות דעתו של ד"ר הרצנו על פני זו של ד"ר ינקו נגע לכך שד"ר הרצנו היה זה שטיפל במתלוננת בשנים האחרונות בעוד ד"ר ינקו נסמך על תיקה הרפואי של המתלוננת ועל ספרות מקצועית, בלא שהמתלוננת נבדקה על-ידו עובר למתן חוות הדעת. המערער לא הראה טעם לסטות מקביעה זו, אשר אף לטעמי היא הגיונית ומסתברת. אוסיף ואדגיש, כי העמדה שהובעה בפסיקה בכל הנוגע להיקף ההתערבות בהערכת עדויותיהם של מומחים היא אחידה ומצדדת בגישה מצמצמת (ראו: ע"פ 9612/10 קוגמן נ' מדינת ישראל, פסקה 39 (27.4.2014); ע"פ 9197/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (23.1.2020)). בהמשך לכך, אף לא ראיתי להתערב בקביעותו של בית המשפט המחוזי ביחס לאפשרות כי המתלוננת "העתיקה" באופן בלתי מודע את תלונתה של נ'. בית המשפט המחוזי ביכר כאמור את חוות דעתו של ד"ר הרצנו אשר שלל אפשרות זו והבהיר: "אני לא חושב שכיון שאחת אמרה, השנייה הזדהתה [...] והעלתה נושא שלא היה לחלוטין, אלא אני רוצה לומר שכיון שאחת אמרה את הדברים, השנייה זיהתה שזה מקום

מאפשר וקולט, וגם היא הרשתה לעצמה לפתוח" (עמ' 73 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). כפי שיובהר להלן, גם לא ראיתי לקבל את טענות המערער ביחס למשקל שבית המשפט המחוזי ייחס להודעותיה של נ' במשטרה.

59. אופן חשיפת הפרשה - חשיפתם ההדרגתית של האירועים, שראשיתה בשיתוף בדבר אירוע חדר המדרגות והמשכה בסיפורם של יתר אירועי העבר, תחילה לבני משפחתה ואחר כך לרשויות, הייתה גם היא במוקד טיעוניו של המערער. המערער ביקש להבחין בין המקרה דנן לבין מה שהוא אפיין כסיטואציות "שגרתיות" שבהן מתלוננים ומתלוננות בעבירות מין כובשים את עדויותיהם. בעשותו כן הוא הדגיש כי לאחר שהמתלוננת תיארה לראשונה את אירוע חדר המדרגות היא ציינה שלא היו אירועים אחרים מלבדו. בנסיבות אלה, לטענת המערער, אין מדובר בהוספתם של פרטים לתלונה המקורית כי אם בלידתה של תלונה חדשה השונה ממנה לחלוטין בנושא שקודם לכן הוכחש - כך שאין לראות בכך היזכרות הדרגתית בפרטים כי אם המצאה ועלילה. אינני מקבלת הבחנה זו. כבישת עדות של קרבן עבירת מין יכולה להתבטא לא רק בהימנעות מוחלטת מהתייחסות לפגיעה בה, אלא גם בחשיפה חלקית של הדברים, תוך הימנעות מהתמודדות עם הקשה מכול. יפים לעניינו הדברים שנאמרו בע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918 (2001), שאף בו חשפה מתלוננת מעשים מיניים שביצע בה אחיה רק כעבור שנים, בעקבות אירוע נקודתי. וכך כתבה השופטת א' פרוקצ'יה בעניין זה:

"כבישת עדויות של קורבנות מעשי מין על אשר אירע להם הינה תופעה נפוצה ומוכרת בחלק גדול מעבירות המין. הדבר מוכר במיוחד בעבירות מין המתבצעות בתוך המשפחה במסגרת מערכת יחסים מורכבת בין העברייני לבין קורבן העבירה. ממד נוסף נלווה לכך כאשר קורבן העבירה הינו קטין רך בשנים, אשר לעתים אינו תופס את מלוא המשמעות של מעשה העבירה בסמוך להתרחשותו, אינו חזק מספיק על-מנת להתמודד כנגד הפוגע וחושש עקב פחד, בושה ומבוכה לחשוף את הדבר. לעתים קרובות הוא גם אינו מודע לקיומם של גורמים חיצוניים למשפחה אשר יכולים להושיט לו עזרה ולחלצו ממעגל האימה שבו הוא שרוי. הנסיבות המביאות קטין, קורבן עבירות מין במשפחה, לכבוש את עדותו הן אכן רבות ומורכבות, ולרוב הן אינן מונחות על-פי היגיון וניתוח רציונלי של אדם בוגר. לכבישת העדות במצבים כגון אלה יש לרוב הסבר סביר המעוגן בנסיבות המיוחדות של העניין ובמציאות החיים שבה שרוי קורבן העבירה, ולכן אין בה כדי לפגוע באמינות גירסת המתלונן. ההסבר לכבישת העדות מאפשר לבית-המשפט ליתן לעדות את משקלה הראייתי המלא כמתחייב מן הנסיבות" (שם, בעמודים 925-926. ראו גם: ע"פ 5874/00 לזרובסקי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(4) 249, 260-262 (2001); ע"פ 2677/06 פלוני נ' מדינת ישראל (18.4.2007); ע"פ 3372/11 קצב נ' מדינת ישראל, פסקה 128 לפסק דינה של השופטת (כתוארה אז) מ' נאור (10.11.2011)).

60. בענייננו, כפי שעולה גם מעדותה של ח', מעשיו של המערער לוו באיומים קשים כלפי מי שהיו בנותיו, באותה עת צעירות למדי. די בטעם זה כדי להסביר את שתיקתה של המתלוננת לאורך השנים, את שתיקתה הנמשכת של ח', ואף את צמצום החשיפה בשלב הראשון לאירוע חדר המדרגות, שחומרנו הייתה פחותה מזו של המעשים הקודמים.

61. לכך ניתן להוסיף את דבריו המשכנעים של ד"ר הרצנו שסבר כי המתלוננת למעשה "בדקה" את הצוות הרפואי בבית החולים קודם לחשיפה של מכלול המעשים. כדבריו: "היא אושפזה בסוף מאי, היא דיווחה ביום האחרון של יוני... שהיא הרגישה מספיק בטוחה שהיא יכולה לחשוף. אבל היא לא באה ושפכה את כל הסיפור, אלא היא בדקה אותנו ואחרי שהיא התרשמה שאנחנו באמת לוקחים את הדיווח שלה ברצינות ונותנים לזה את המענה ההולם, ורגישים ל, לנושא, אז אני חושב שמספר חודשים לאחר מכן היא הרשתה לעצמה לבוא ולתת עוד איזה נפח בתוך בעניין" (עמ' 39 להכרעת דינו של בית המשפט המחוזי). למעשה, די בהסברים אלה כדי לקבוע שכבישת העדות איננה פוגמת במהימנות גרסתה של המתלוננת.

62. הפערים בגרסתה של המתלוננת - אף בכל הנוגע לסתירות הנטענות בגרסתה של המתלוננת לא מצאתי להתערב בקביעותי של בית המשפט המחוזי. ראשית, סתירות מסוימות בגרסתו של קורבן לעבירות המין הן צפויות ואף טבעיות. בתי המשפט הכירו במרוצת השנים בקושי האינהרנטי שבו נתקלים קרבנות לעבירות מין בבואם לשחזר את פרטיו של אירוע טראומטי, ולכן קבעו כי אין לצפות מהם למסור גרסה "מושלמת", כזו שתהא כרונולוגית, בהירה ונטולת סתירות (ראו: ע"פ 6643/05 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 14 (3.7.2007); ע"פ 5633/12 ניימן נ' מדינת ישראל, פסקה 26 לפסק דינו של השופט א' שהם וההפניות שם (10.7.2013); ע"פ 6577/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 54 (28.11.2013); ע"פ 7307/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (11.11.2019)). להיפך, בעבר אף נקבע כי דווקא "זיכרון מופלג" של הפרטים לאחר חלוף זמן רב מהתרחשות האירועים, עלול לפגום במהימנות עדותה של המתלוננת (ראו: ע"פ 1258/03 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(6) 638, 625 (2004) (להלן: ע"פ 1258/03); ע"פ 5636/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (26.1.2009); ע"פ 3619/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 16 (3.9.2015)). כך, בבואו של בית המשפט לבחון את מהימנות עדותם של מתלונן או מתלוננת הוא יכול להסתפק ב"גרעין האמת" שבה, ולעתים אף ב"גרעין הקשה" של הדברים (ראו: ע"פ 993/00 נור נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(6) 205, 233 (2002); ע"פ 150/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 10 (6.5.2010)). למעשה אף נקבע כי בהתחשב במאפיינים ייחודיים אלה, במיוחד כאשר הקרבנות או העדים הם קטינים, אין לייחס משקל משמעותי לסתירות המתגלות בגרסאותיהם, כל עוד הערכאה הדיונית בחנה בקפדנות את עדותם ואיתרה בה גרעין מבוסס ואמין של אמת (ראו למשל: ע"פ 30/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 51 (20.4.2016)).

63. בענייננו, הפערים שעליהם מצביע המערער נוגעים להיבטים הבאים: תדירות המעשים (האם "חמש פעמים" או "מלא פעמים"); אופן ביצועו של מעשה הסדום (באמצעות איבר המין או האצבעות); האפשרות שהתקיים שיח בין האחיות עובר לחקירותיהן במשטרה (בחקירתה במשטרה אמרה המתלוננת, בהתייחסה ל-ח', כי "הפעם היא תספר" אך במשפט הכחישה בתוקף כי השתיים תיאמו עדויות); שאלת נוכחותו של הדוד ל" בעת שבוצעו המעשים בדירת הסבתא; וכן בנוגע לשינוי גרסתה של המתלוננת בנוגע לצפייה בתכנים מיניים באינטרנט. כפי שפורט בהרחבה לעיל, בית המשפט המחוזי השיב לכל אחת ואחד מן הפערים הללו באופן מנומק ומשכנע ואין לי אלא להצטרף למסקנותיו. מבלי לפרט יתר על המידה, אטעים כי בכל הנוגע לשוני בגרסה ביחס לתדירותם של המקרים, אין זה סוד שתפיסת הזמן של ילדים בגילאים צעירים אינה מפותחת דיה, וכי בהתאם לכך כבר נפסק שתשובות לא מדויקות לגבי מועדים של אירועים ספציפיים, ולא כל שכן אם מדובר באירועים חוזרים, אינן מלמדות על כך שהעדויות איננה אמינה (ראו: ע"פ 1947/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 12 (20.12.2009); ע"פ 9310/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (8.7.2013); ע"פ 1074/14 מישיב נ' מדינת ישראל, פסקה 30 (8.2.2015)). ניתן להסביר אי-דיוקים אלה בגרסתה של המתלוננת גם על רקע חלוף הזמן מקרות האירועים והבלבול שהייתה שרויה בו בעת שבוצעו המעשים ולאחר מכן. יתר על כן, בית המשפט המחוזי נתן דעתו לפערים בין הגרסאות, ובהתאם קבע כי ייתכן בהחלט שהמעשים האמורים לא התרחשו יותר מפעם אחת, אך לא בהכרח חמש פעמים.

64. אף ביחס למעשה הסדום, השתכנעתי כי הגרעין הקשה של עדות המתלוננת נותר בעינו, וכי ניתן להסביר את הסתירות בגרסאותיה בחוסר ניסיונה המיני, בגילה הצעיר בעת ביצוע המעשים ובקושי לאפיין מעשה שלנוכח אופיו היא אינה יכולה להתבונן בו. סביר בהחלט בעיניי כי ילדה צעירה אשר מבוצעים בה מעשים שכאלה, לבטח כאשר היא שוכבת על בטנה, לא תדע לומר כיצד בדיוק נעשו, או תניח כי בוצע באופן מסוים ולאחר מכן תסבור אחרת. יתר על כן, בית המשפט המחוזי היה ער אף לפערים המסוימים בגרסאות, ובסופו של דבר - לאחר ששוכנע מעבר לספק סביר כי המעשה בוצע, גם אם לא בנוגע לאופן ביצועו - הורה על תיקון כתב האישום בהתאם.

65. יתר הסתירות עליהן מצביע המערער, ובהן זו הנוגעת לנוכחותו של הדוד ל' בדירה, אינן משמעותיות כלל, ואין בהן כדי לקעקע את מהימנות גרסתה של המתלוננת אשר כזכור בית המשפט המחוזי התרשם ממנה באופן בלתי אמצעי ומצא בה גרעין אמת של ממש.

66. עדותה של ח' - כזכור, טענתו של המערער בעניין הזה היא לקיומו של זיכרון כוזב ש-ח' שוכנעה באמיתותו. תימוכין לטענה זו ביקש המערער למצוא בע"פ 5582/09 פלוני נ' מדינת ישראל (20.10.2010) (להלן: ע"פ 5582/09), ובאופן ספציפי יותר למחקר שצוטט בו ולפיו "כאשר מוצעות לאדם עובדות לא נכונות, באופן ישיר או מרומז, הוא מסוגל להיזכר בדבר טראומטי שלא קרה מעולם" (פסקה 117 לפסק דינו של השופט י' עמית, ההדגשה שלי). מאחר ש-ח' עצמה העידה כי דבריה מבוססים על זיכרון "מטושטש ורחוק" מגיל צעיר, מניח המערער, כפי שהניח עוד בבית המשפט המחוזי (שדחה את טענתו באופן מלא ומפורט) כי לא היה מקום לדחות את האפשרות שמדובר בזיכרון כוזב. טענה זו אין לקבל ממספר טעמים. ראוי לפתוח במובן מאליו: קיומה של "אפשרות" כי אדם יזכר בזיכרון טראומטי שלא קרה מעולם, עדיין לא מנביע כי זו אכן מתממשת בכל מקרה. מעבר לכך, קבלת הגישה כי כל עדות שניתנת לאחר שנים רבות היא זיכרון כוזב אם בקרבתו של העד נאמר דבר מה הקשור בו, עלולה לסגור את הדלת בפני מתלוננים שבוצעו בהם או בקרוביהם עבירות בעודם ילדים, והם מספרים על כך בחלוף שנים. לא רק שאין כל הצדקה לכך, אלא שעמדתה של הפסיקה היא הפוכה. בית משפט זה חזר והכיר בכך שעבירות מין בכלל וביחס לקטינים בפרט מדווחות פעמים רבות לאחר שנים (ראו: ע"פ 1183/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 16 וההפניות שם (21.2.2017); ע"פ 1258/03, בעמ' 639 וההפניות שם). פחד ובושה הם רק חלק מן הגורמים לכך, וההבנה ההולכת וגוברת של תחום זה ומאפייניו הייחודיים אפשרה למערכת המשפט לטפל בו ולמצות את הדין עם עבריינים שבעבר לא נחשפו (ראו: ע"פ 7874/04 חסיד נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (16.2.2005); ע"פ 3958/08 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 80 וההפניות שם (10.9.14)). כך למשל, הוארכה גם תקופת ההתיישנות של עבירות מין שבוצעו בקטינים (ראו: חוק העונשין (תיקון מס' 47), התשנ"ו-1996 שהוסיף לחוק העונשין את סעיף 354). השופט י' עמית הרחיב בעניין זה בע"פ 5582/09, באומרו:

"מאפיין ייחודי של עבירות מין בקטינים במסגרת התא המשפחתי הוא חשיפה ודיווח מאוחרים של ביצוע העבירות, לעתים שנים רבות לאחר שקורבן העבירות היה לבוגר. הדיווח המאוחר נובע מהדינאמיקה המיוחדת המאפיינת עבירות אלו בהן הקורבן נתון במשך שנים לשליטתו ומרותו של מבצע המעשים. באופן טיפוסי, מבצע עבירות מין בקטינים במסגרת התא המשפחתי מציין בפני הקורבן כי יש לשמור את ביצוע המעשים בסוד ומאיים על הקורבן כי אם יגלה את הסוד תיגרם תוצאה קשה כלפי הקורבן, המשפחה והסובבים" (שם, בפסקה 94 לפסק הדין).

67. בענייננו, לא רק שעניינה של המתלוננת אינו עומד על סיפה של תקופת ההתיישנות, אלא שהיא אף העידה על האירועים הנטענים בעודה קטינה, בעת שפרק הזמן שחלף בין המעשים האמורים לבין הדיווח לא היה חריג כלל וכלל בנופם של מקרים מסוג זה. מכל מקום וממילא, בשונה לחלוטין מן המקרה שנדון בע"פ 5582/09, בענייננו טענתו של המערער בדבר זיכרון כוזב לכאורה נסבה על העדה המחזקת ולא על המתלוננת המרכזית, שביט המשפט המחוזי מצא, כאמור, את עדותה כמהימנה. זאת ועוד, בשונה מהמקרה שנדון בע"פ 5582/09, טענתה של ח' לא הייתה כי בעקבות הדברים שסיפרה המתלוננת הוצף בה לפתע זיכרון שלא נכח אצלה שנים. איש אף אינו גורס שזה "הושתל" אצלה במסגרת טיפול פסיכולוגי, כפי שפירט בית המשפט המחוזי. להיפך: היא טענה לזיכרון שהיה שריר וקיים כל השנים, אך הושתק בשל פחד וחשש מפגיעה בה ובמתלוננת. פסק הדין המזכה שבו נתלה המערער נסב אפוא על נסיבות ספציפיות מאד ושונות מאד מאלה של המקרה דנן. כפי שהובהר לעיל, בית המשפט המחוזי שמע את ח' באופן בלתי אמצעי קבע כי היא שיתפה במחשבות ובתחושות אותנטיות שחשה בזמן אמת וכי היא הקפידה לדייק בתיאוריה אף כאשר

האמת לא הייתה נוחה לה. איני רואה טעם טוב להתערב בכך.

68. הודעותיה של נ' במשטרה - כפי שהובהר, המערער מלין על כך שבית המשפט המחוזי לא נתן כל משקל להודעותיה של נ' במשטרה, ולפיהן המתלוננת התוודתה בפניה שהעלילה על אביה. אני מוכנה לקבל את טענת המערער שאין מקום לייחס משקל אפסי להודעותיה של נ', שכאמור לא העידה במשפט בהסכמת הצדדים. אולם, אינני סבורה שיש באמור בהן כדי לפגום במהימנות גרסתה של המתלוננת. יש מקום להזכיר בשלב זה את הטעמים שבגינם קבע בית המשפט המחוזי כי לא ניתן לסמוך על הדברים שמסרה נ' בחקירותיה ביחס לבדיית התלונה על-ידי המתלוננת (כמפורט בעמ' 71-77 להכרעת דינו). בתוך כך, ציין בית המשפט המחוזי כי בהודעותיה של נ' נפלו סתירות משמעותיות, כי היא שינתה את גרסתה מספר פעמים, וכן כי דבריה של נ' ביחס למתלוננת נאמרו בתגובה לטענה שהעלתה המתלוננת עצמה במשטרה ולפיה נ' הודתה בפניה כי שיקרה.

69. סופם של דברים הוא, שאיני רואה להתערב בקביעותיו של בית המשפט המחוזי ביחס למהימנותה של המתלוננת, ואף לא ביחס להרשעה כולה.

הערעור על גזר הדין

70. טענותיו של המערער בעניין הזה הופנו כאמור כלפי גזירת העונש בתוך המתחם שנקבע. אף המערער אינו טוען שיש מקום להתערב במתחם שנקבע, אך סבור כי ההחלטה לקבוע את העונש במחציתו העליונה בטעות יסודה. כידוע, ככלל ערכאת הערעור איננה מתערבת בעונש שהושת על-ידי הערכאה הדיונית, מלבד במקרים של סטייה קיצונית ממדיניות הענישה המקובלת במקרים דומים, או כאשר נפלה טעות מהותית בגזר הדין (ע"פ 8080/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 34 (31.12.2013)); ע"פ 4498/14 גרידיש נ' מדינת ישראל, פסקה 62 (13.5.2015); ע"פ 2177/13 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 58 (9.7.2015)). עניינו של המערער אינו נופל בגדרם של החריגים האמורים.

71. על הצורך לנקוט במדיניות ענישה מחמירה כאשר עסקינן בעבירות מין במשפחה, אין צורך להכביר מילים. בית משפט זה עמד פעמים רבות על מאפייניהן של עבירות אלה, ובתוך כך על הניצול לרעה של פערי הכוחות האינהרנטיים בין הצדדים, הרס הקרבה והאמון הבסיסיים ביותר בחייהם של קרבתות העבירה, לא אחת בגיל צעיר במיוחד, ובהתאם לכך עמד על החשיבות הנודעת לענישה כבדה ומרתיעה (ראו: ע"פ 6577/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 62 (28.11.2013); ע"פ 2538/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 9 (13.11.2019); ע"פ 9036/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 וההפניות שם (27.1.2020)). עבירות מין בכלל, ואלה שמתבצעות בחוג המשפחה בפרט, פוגעות לא רק בגוף אלא גם בנפש - ברסקן את האמון הבסיסי במקום שאמור להיות יותר מכל מוגן ובטוח. זאת, מבלי לגרוע מן העיקרון של מידתיות בענישה, והכללים המנחים שנקבעו לכך במסגרת חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב-2012. נקודת המוצא לדיון היא אפוא שמדובר בעבירות שהן מהחמורות שבחמורות.

72. כך בעניינו. כפי שעולה מהכרעת דינו של בית המשפט המחוזי, המערער ביצע מעשים אימים בבתו, בעודה קטינה. הוא אנס אותה, ביצע בה מעשה סדום ומעשים מגונים ואיים עליה פן תספר על שאונה לה. זאת, בנוסף לעבירות הנוספות שבהן הורשע המערער, ובהן אימים על בתו ח', האחות אשר חזתה במעשים, ותקיפת ילדיו הקטינים בדירת הסבתא. העונש שנפסק בגין מסכת קשה זו אינו סוטה באופן קיצוני ממדיניות הענישה הנוהגת, ודי בכך כדי לקבוע כי אין מקום להתערב בו (ראו למשל: ע"פ 7590/11 פלוני נ' מדינת ישראל (27.11.2013) שבו המערער נדון

עמוד 20

ל-15 שנות מאסר בגין מעשים מגונים ומעשי סדום במשפחה, בשים לב למצבו הבריאותי הלקוי; ע"פ 3012/12 פלוני נ' מדינת ישראל (12.1.2015) שבו הוחמר עונשו של אדם שהורשע בריבוי עבירות מין במשפחה ל-20 שנות מאסר; ע"פ 3536/12 פלוני נ' מדינת ישראל (22.3.2016) שבו נגזרו 22 שנות מאסר לאב שאנס את בתו במשך שנים; ע"פ 4593/14 פלוני נ' מדינת ישראל (24.11.2016) שבו נגזרו 16 שנות מאסר על אדם שהורשע בביצוע עבירות מין בארבע מאחייניותיו, לאחר שזוכה מעבירות מסוימות).

73. לכך יש להוסיף כי המערער איננו נוטל אחריות על מעשיו, איננו מביע חרטה או צער על מעשיו ואף איננו מביע רצון לקבל טיפול ייעודי. נהפוך הוא: המערער ניסה להרחיק עצמו מאחריות למעשים, ולא התחשב בניהול הגנתו במצב הנפשי הקשה ששרויה בו המתלוננת. הוא היה זכאי לכך כמובן, אך לא קמה הצדקה להפחתה בעונש שנגזר עליו (ראו: סעיף 40יא(4) לחוק העונשין. כן ראו: ע"פ 9882/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 42 (16.4.2019)). עונשו של המערער, כמפורט בפסקה 48, יוותר אפוא בעינו.

74. הגענו אל סופה של הדרך, והיא מרה, לא רק מבחינת המתלוננת, אלא גם מבחינת בני משפחה נוספים, ובהם ח', האחיות שנדרשה להעיד על חוויות ילדות מוקדמות, שבהן נחשפה לפגיעה הקשה באחותה. ניתן אך לקוות כי הזמן יביא מזור, ולו חלקי.

75. בסיכומי של דבר, כאמור, אציע לחבריי לדחות את הערעור, על שני חלקיו.

השופט ע' פוגלמן:

ש ו פ ט ת

אני מסכים.

ש ו פ ט

השופט מ' מזוז:

אני מסכים לחוות דעתה המקיפה והממצה של חברתי השופטת ד' ברק-ארז, ואוסיף אך הערה קצרה לענין האמור בפסקה 57 לחוות דעתה.

אני סבור כי לא רק ש"חלוקת התפקידים" בין ערכאת הערעור לערכאה הדיונית לענין קביעת ממצאי עובדה ומהימנות חלה גם בעבירות מין, אלא שיש אף לתת יתר תוקף ומשקל לחלוקה זו בעבירות מין בכלל, ובעבירות מין במשפחה בפרט (ע"פ 1933/14 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 13 (11.2.2015)); ע"פ 8630/14 פלוני נ' מדינת

ישראל, פסקה 11 (19.2.2017); ע"פ 6072/17 ורון נ' מדינת ישראל, פסקה 19 (12.3.2018); וע"פ 8050/17 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 28 (31.10.2018). דברים אלה מתייחסים בראש ובראשונה בנוגע לעדויות הנאשם ונפגעת (או נפגע) העבירה, וזאת הן מאחר שהם לרוב היחידים היכולים למסור עדות ממקור ראשון על שהתרחש, הן בשל המורכבות הרבה של קביעת ממצאים בנוגע לאירועים אשר לעתים קרובות אירעו שנים לא מעטות לפני מתן העדות, והן בשל המאפיינים הייחודיים של התנהגות קורבנות עבירות מין - כגון בסוגיה של "כבישת עדות" ולענין המאפיין של מסירה הדרגתית של הגרסה - המעמידים אתגר מיוחד בפני בית המשפט. בנסיבות אלה יש כאמור חשיבות מיוחדת להתרשמות הבלתי אמצעית של הערכאה הדיונית, אף מעבר למקרים רגילים של התרשמות מעדות עד.

בכך אין לדעתי כל סתירה לחובת ערכאת הערעור לבחון בקפדנות את מסקנות הערכאה הדיונית בתיקי עבירות מין, שכן המורכבות המיוחדת של עדויות קורבנות עבירות מין, ובמיוחד בעבירות מין במשפחה ובעבירות נגד קטינים, מציגה אתגר גם בפני ערכאת הערעור, אך זאת במסגרת תפקיד הביקורת שהיא ממלאה כערכאת הערעור, ולא כתחליף לערכאה המבררת, שכן "קביעת משקלן של הראיות ודיותן הינה פרוגרטיבה של הערכאה הדיונית" (ע"א 1796/10 כתבן נ' בנק ירושלים בע"מ, פסקה 54 (7.12.2011)).

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

ניתן היום, א' בניסן התש"ף (26.3.2020).

שׁוֹפֵט שׁוֹפֵטת שׁוֹפֵט

עבA15.docx_18036150